

Miroslav Rozložník: Šanca na omyl tam neexistovala!

Je jedným z mála ľudí, ktorí sa potápali za polárnym kruhom. Rodákovi spod Tatier sa to podarilo vďaka medzinárodnej expedícii Under The Pole. Do mrazivého Grónska ho prizvali ako odborníka na potápačský výskum v terénnych podmienkach. Tri týždne strávil na lodi uprostred zamrzutej zátoky, aby sledoval, ako organizmus potápača reaguje na ponory v extrémne studených severských vodách. Vysokoškolský pedagóg, vedec a inštruktor potápania Miroslav Rozložník sa s nami v rozhovore podelil nielen o svoje dojmy spod hladiny, ale aj zážitky z miesta, kde len zriedka vkročí noha z nášho kúta Zeme.

Ponory v chladných vodách nie sú už dnes výnimočné ani v našich končinách, no potápať sa za polárnym kruhom, tak to musel byť poriadny extrém...

Tak ten bol hlavne v tom zmysle, že voda mala mínus dva stupne.

To nie je až také strašné.

Buďte tam dve hodiny a uvidíte. ☺

V čom je potápanie v takýchto podmienkach iné v porovnaní s potápaním v našich vodách? Zrejme len bežný výstroj nestačí...

Keďže je to potápanie v studenej vode, celý výstroj je v podstate zdvojený. Samozrejme, potápači majú suché obleky a keď počas výskumných ponorov boli na uzatvorených okruhoch, tak dokonca používali rôzne typy ohrevov, lebo výskumný ponor trval hodinu, takže naozaj pod tou vodou trávili dosť času.

Ako sa vlastne Slováč dostane na takúto expedíciu?

Oslovili ma, keďže som známy tým, že viem robiť potápačský výskum v terénnych podmienkach a aj pre mňa samého to bola výzva. Už predtým sme síce robili nejaké výskumy v chladnej vode, ale bolo to len u nás na Slovensku a u susedov v Rakúsku, čiže v krajinách, kde je pomoc dosiahnuteľná rádovo buď v minútach alebo hodinách. Keby sa náhodou niečo stalo v Grónsku, tak tam ste de facto odrezaní od sveta. Síce sme mali na lodi lekárku, ale keby sa naozaj prihodilo niečo vážnejšie, tak šance na záchranu sú takmer nulové. Jednoducho šanca na omyl tam neexistovala, takže bola to pre nás výzva nastaviť všetko tak, aby bol výskum bezpečný a zároveň sme získali nejaké relevantné dáta.

Ako vyzeral výskum v praxi?

Celá expedícia trvala dvadsať mesiacov, skončila sa iba teraz v septembri. Bola zameraná nielen na biologický a environmentálny výskum za polárnym kruhom, ale aj na potápanie v extrémnych podmienkach. V rámci nej sa po-

darilo urobiť aj pravdepodobne najhlbší ponor pod ľadom, pri ktorom potápači dosiahli hĺbku 112 metrov. Celé sa to dialo na lodi, ktorá sa volala Why. Keď som tam bol v máji, bola ešte zamrznutá v ľade. Na tejto lodi v strede veľkej zátoky sme bývali a okrem toho, že tam bežal každodenný život, tak sme ju na tri týždne menili na laboratórium, kde sme

teplota vody. Tým, že to boli národné ponory v extrémnych podmienkach, tak tá voda tam mala veľký vplyv. My sme sa zamerali práve na sledovanie úrovne narkózy potápačov, robili sme rôzne psychometrické testy nielen pred ponormi, ale mali sme zariadenia, ktoré nám umožňovali robiť určité merania aj priamo pod vodou. Takisto sme sa zamerali na do-



Miroslav Rozložník počas výskumu na lodi...

mali tú najšpičkovejšiu techniku, ktorá sa momentálne používa v terénnom výskume pri potápaní. Ráno sme vstali, medzi desiatou a jedenástou sa robili predponorové merania, pokračovali sme obedom, o jednej sa išlo do vody, potápači boli hodinu pod hladinou, kde robili ponory na uzavretých okruhoch do 50 metrov, ďalšie dve hodiny sme mali poponorové merania, nasledoval odpočinok a práva dýchacích prístrojov a zmesí na ďalší deň. Takto sme fungovali tri týždne.

Na čo všetko ste sa pri svojich meraniach zamerali?

Náš výskum bol orientovaný primárne na zistenie narkotických efektov, lebo pri potápaní s hĺbkou stúpa okolitý tlak a tým aj parciálne tlaky plynov, ktoré majú isté narkotické účinky. Samozrejme, my už teraz vieme, že to nie je len parciálnym tlakom plynov, ale aj rôznymi environmentálnymi faktormi, jedným z nich je napríklad

znievací efekt po ponoroch, okrem toho sme sledovali dekompresný stres, to znamená merali sme bubliny akusticky pomocou dopplera, respektíve sme ich vizualizovali pomocou echokardiografie, takisto sme monitorovali aj zmeny úrovne hydratácie organizmu, čiže potápači nám poskytovali vzorky moču pred ponormi a po nich a my sme ich analyzovali.

Čo sa vám podarilo zistiť? Prišli ste na niečo prevratné?

Keďže potápači strávili viac ako 32 hodín pod vodou, získaných dát je neskutočne veľké množstvo a ešte stále prebieha ich analýza. Už čoskoro by však mala byť hotová, lebo sa chystáme vydať knihu, v ktorej budú zverejnené čiastkové výsledky z tohto potápačského výskumu. Vyjsť by mala už začiatkom tohto roka.

Tri týždne ste strávili na lodi uprostred zátoky. Ako ste to zvládali?

V podstate to bola plachetnica, na ktorej nás bývalo 13 ľudí a pes. Bol to taký klasický kajutový spôsob života, čiže všetci všetko zdieľali, či už hygienické zariadenia alebo ubytovacie priestory. V strede lode bola kajuta, ktorá sa menila z jedálne na výskumný labák, ale niekedy to tam vyzeralo ako v dielni, pájkovali sme, opravovali, čo bolo treba. Okrem nás, dospelých, sme mali na lodi aj dva a pol ročného chlapčeka, ktorý tú jedáleň dosť často využíval ako svoju herňu, ale nejakú sme sa to celé snažili zvládať.

A ako to zvládali s vami najmladší účastník expedície? ☺

Keďže organizátori expedície sú manželia a boli na nej už od zhruba jeho roku a pol, tak pre neho bol život na lodi absolútne normálny. Od nás asi tri kilometre chôdzou po ľade bola lovecká dedina Ikerasak, kde žilo 150 Inuitov, ktorí sa venovali výlučne lovu. My sme tam chodievali s barelni pre pitnú vodu a on tam navštevoval škôlku spoločne s domorodými deťmi.

Áké bolo vaše prvé stretnutie s Inuitmi?

Absolútne skvelé. Keď som po dvoch dňoch letu došiel na loď, teda do pre mňa úplne neznámych podmienok k neznámym ľuďom, dozvedel som sa, že sme večer pozvaní na večeru k miestnemu lovcovi. Zo skútra som presedlal na psí záprah, odviezli sme sa k nemu domov do Ikerasaku, kde nás čakala večerná hostina z tuleňa. Tam som sa spoznal nielen s kolegami z lode, ale aj s ním – a bolo to úplne skvelé. Volal sa Jorgen a rozprával inuitsky, my anglicky a francúzsky, takže jazyková bariéra bola neskutočná, ale rukami-nohami sme sa nejak dohovorieť. Prvé, čo nás začal učiť, bolo ako upliesť sieť na tuleňa, čo je ich klasický spôsob lovu, potom vytiahol pušky a učili sme sa, ako sa približovať k tuleňom. Bolo to naozaj vtipné a sú z toho aj vtipné zábery. Hráme sa tam s puškami a rôznymi saňami ako malí chlapi. ☺ Ten prvý kontakt bol naozaj bezprostredný. Aj samotní lovcovia fungujú veľmi kamarátskym spôsobom. Chodili k nám každý deň, buď doniesli nejaké ryby alebo mäso, proste začlenili nás do toho všetkého, ako keby sme boli súčasťou ich dediny. Každý druhý – tretí deň si prišli posedieť na ká-



... a tesne pred ponorom v chladných severských vodách.

vičku a aj keď sme sa navzájom nerozumeli, pretože my sme vedeli možno desať-pätnásť slov inuitsky a oni asi tolko isto po anglicky, rukami-nohami to nejako išlo.

Ako na vás zapôsobil tento kút Grónska?

Bol som tam v máji, kedy počasie bolo už veľmi prijateľné. Dokonca som mal, keď to teraz tak spätne hodnotím, privilegium, že som videl tú finálnu premenu ľadu. Keď som priletel, bol kompaktný a pevný, chodilo sa po ňom autami, za tie tri týždne sa však zmenil na takú kašu, že posledný deň, keď sme odchádzali do Ikerasaku, kde je heliport, to bol už celkom adrenalín, lebo sane sa nám občas prepádali... A vlastne aj lovec Jorgen nás niekoľko dní učil, ako ľad rozoznávať, kedy sa po ňom ešte dá chodiť a kedy už nie, pretože nie je nič príjemné spadnúť do takejto ľadovej vody, tam asi veľa možností na záchranu nie je... Prvé dni bolo vonku okolo mínus desať stupňov, na loďi sme mali medzi 0 a 10 stupňami – v závislosti od toho, v ktorej časti kajuty sme spali, kondenzovala nám tam voda, takže nedá sa povedať, že by to bolo náročné, ale bolo to určite iné ako je človek zvyknutý. Posledné dni bolo už teplučko, slnko to tam dokázalo vyhriať na plus desať a bolo naozaj veľmi príjemne. Musím povedať, že som mal šťastie na počasie, možno raz - dvakrát sme mali výraznejšie snehové búrky, inak bolo po celý čas príjemne, jasno, maximálne pofukoval nejaký jemný vetrik.

Stihli ste si popri práci aj zapotápať?

Až keď sa skončila potápačská

časť výskumu, čo bola prioritou, ostali nám ešte nejaké voľnejšie dni, takže som chodil aj trošku po okolí, aj sme potápali – či už v okolí zamrznutého ľadovca alebo na našom domácom útese, čo bola v podstate jama, kde sme vykonávali všetky tie experimenty. Bolo to úplne skvelé, dovoľm si tvrdiť, že ponory za polárnym kruhom boli asi najkrajšie v mojom živote.

Čím vás tak očarili?

V prvom rade si treba uvedomiť, že potápate na miestach, kde je panenská príroda, kde pred vami nikto nepotápal a pravdepodobne ani nebude, takže je to naozaj neporušené a rovnaké je to aj pod vodou. Ja osobne som mal kvázi

predsudok, že v tých ľadových vodách budú riasy, občas aj nejaká ryba a keď človek vošiel do vody, bolo to niečo úchvatné. Steny boli naozaj plné, všetko bolo oveľa, oveľa väčšie ako sme zvyknutí z tropických vôd. Sasanky mali priemer veľkých tanierov, na útese sme obdivovali ryby, slimáky, riasy, neskutočné množstvo mušlí, čiže z biologického hľadiska to bolo naozaj veľmi zaujímavé. Ta-

kisto aj ponor v okolí ľadovca bol zaujímavý. Sú tam rôzne zárezy, tunely, kaňony... Väčšia časť ľadovca sa nachádza pod vodou a keďže z času na čas sa pretočí, vznikajú pukliny. Tie sa vyplňajú čistou, sladkou vodou, ktorá sa topí z práve toho ľadovca a je to niečo fascinujúce sledovať tie žily, farby. Skutočne každý ponor mal niečo do seba.

Určite ste si odtiaľ priniesli množstvo zážitkov. Ale predsa len, ak by ste mali nejaký z nich vypichnúť, ktorý bol ten naj?

Celá tá atmosféra pod vodou, keď si človek uvedomí, že je naozaj na mieste, kde pred ním pravdepodobne ešte nikto nikdy nebol. Bežný potápač nemá šancu zažiť takýto pocit, takže z tohto pohľadu to bolo absolútne unikátne. Aj z biologického hľadiska to bolo na tom útese niečo fantastické a takisto aj ľadovec sám osebe je neskutočný zážitok, tá hra svetla a aj celkovo dizajn toho ľadovca pod vodou, tak to bolo naozaj niečo veľmi, veľmi krásne. (pet)

Foto: © Miroslav Rozložník/
Under The Pole

Miroslav Rozložník, PhD.

vedec a inštruktor potápania. Vedúci potápačského centra LE Divers. Organizátor a účastník viacerých medzinárodných potápačských výskumných projektov. Podieľal sa na znovuoobnovení Tatranského turistického odznaku, je spoluautorom turistických máp Vysokých Tatier a Slovenského raja.



Lovecká dedina Ikerasak je domovom Inuitov.